

Streszczenie

Przedmiotem rozprawy doktorskiej *Wyjście smoka. Chińskie legendy miejskie w kontekście pamięci kulturowej* są chińskie legendy miejskie oraz teorie spiskowe.

Głównym celem pracy jest próba wykazania mitycznego charakteru współczesnych opowieści chińskich łączącego je z tradycją, a jednocześnie ich odczytanie w kontekście kulturowym, odwołując się do takich kategorii, jak pamięć kulturowa i strategia zapominania oraz mitorealizm. W związku z przyjętym założeniem badawczym niezbędna jest zarówno analiza genologiczna, jak i tematyczna wybranych wątków chińskich legend miejskich oraz teorii spiskowych. Zasadniczy problem badawczy dotyczy specyfiki legendy miejskiej w Chinach – tematycznych i formalnych (gatunkowych), sytuujących ją w obszarze mitów współczesnych. Opowieści tego rodzaju, podobnie jak i teorie spiskowe, pozostające z nimi w bliskich relacjach, mogą dać nam wgląd w to, jak chińskie społeczeństwo próbuje oswajać zachodzące zmiany i nadawać im znaczenia. Co ważne, z założenia stanowiąc istotną część folkloru, powinny funkcjonować niezależnie od oficjalnej narracji rządowej, tym samym nie podlegając cenzurze. Można by zatem założyć, że narracje te są „autentycznym” głosem „ludu chińskiego”, który nie jest przefiltrowany przez rządowe media. A te lansują kulturę zapominania, wypierania treści i tradycji niewygodnych dla chińskiej Nowej Ery (新时代) czy też Wielkiego Renesansu Narodu Chińskiego (中华民族伟大复兴).

Materiał źródłowy stanowią wątki legend miejskich i teorii spiskowych zebrane podczas badań terenowych w Chińskiej Republice Ludowej w latach 2014-2018 podczas wyjazdu na kurs językowy na Beijing Institute of Technology w Pekinie w ramach stypendium Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (2014-2016) oraz w trakcie odbywania studiów magisterskich na kierunku *Nauczanie języka chińskiego jako obcego* na tej samej uczelni (2016-2018), w tym także pracy jako asystentka kierownika placówki w Instytucie Polskim (2018) – Wydziału Kultury Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Pekinie. Z tego też względu, biorąc pod uwagę ośrodek życia, studiów, a później także pracy, większość materiału została zebrana w Pekinie i okolicach, z uwzględnieniem pobliskich terenów wiejskich. Narracje, które nie pochodzą oryginalnie ze wspomnianych obszarów, zostały zebrane online, za pośrednictwem zachodnich wyszukiwarek, takich jak Google oraz chińskich, m.in. Baidu, a także z uwzględnieniem komunikatorów i portali społecznościowych typu Sina Weibo czy WeChat.

W celu realizacji zamierzeń pracę podzielono na trzy rozdziały.

Pierwszy rozdział, *Legenda miejska – charakterystyka gatunku i stanu badań*, porusza problemy terminologiczne i prezentuje obecny stan badań nad „legendą miejską” zarówno w krajach zachodnich, jak i w Chinach. W rozdziale tym podjęto próbę rozpatrzenia pojęcia „legenda miejskiej” w kilku ujęciach: semiotycznym, ze względu na odmienny system językowy mieszkańców Państwa Środka, odwołując się tym samym do językowej, a także kulturowej teorii znaku i samego tekstu; mitologicznym, odwołując się do koncepcji mitu w ujęciu etnoreligijnym, strukturalistycznym, oraz do koncepcji mitu współczesnego jako kulturowego objaśniania pewnych aspektów rzeczywistości; wernakularnym, nawiązując do teorii Marcina Napiórkowskiego, proponującego skategoryzowanie legendy miejskiej jako jednego z elementów szerszego pojęcia, jakim są narracje wernakularne.

Rozdział drugi, *Folklor i folklorystyka w Chinach, czyli lokalne źródła legendy miejskiej oraz sposoby ich badania*, podejmuje tematykę historii badań folklorystycznych w Chinach, opisując zarówno rozwój samej dziedziny, jak i tradycję chińskich „dziwnych opowieści”. W rozdziale tym przedstawiono tradycyjne formy literackie, takie jak *zhiguai xiaoshuo* czy *chuanqi xiaoshuo*, które mogły uchodzić za prototypy chińskiej legendy miejskiej.

Ostatni rozdział – trzeci, *Chińskie legendy miejskie i teorie spiskowe w kontekście pamięci kulturowej*, to studium przypadków. Zgromadzono i sklasyfikowano kilka grup legend miejskich, których głównymi wątkami są: podróże, choroby, zwierzęta, a także duchy. Poddano analizie najpopularniejsze motywy w chińskich legendach miejskich występujące w Chinach kontynentalnych, w tym dotyczące smoka, zestawiając je z ich zachodnimi odpowiednikami, jak chociażby popularny wątek „znikającego autostopowicza”.

Wnioski z poczynionych analiz zebrano w zakończeniu. Całość zamyka aneks zawierający zbiór legend miejskich zebranych podczas badań terenowych w Chinach kontynentalnych i na Tajwanie oraz wątki występujące online.

Aleksandra Bartel-Piłybska
13.12.2024r.